

Unes pinzellades d' història

Encara que Fals és un poble petit, té una llarga història que es remunta a l'edat mitjana. Així ho demostren les dues torres cilíndriques, restes de l'antic castell de Fals, i que ara són el marc incomparable del Pessebre Vivent.

Quan la frontera dels comtats cristians va avançar cap a occident, les torres van perdre la seva funció defensiva i els masos de Fals van poder prosperar i expandir-se. Es va artigar boscos, tot obrint espais per destinar-los al sembrat i a la vinya. Era difícil, perquè gairebé no hi havia animals i la feina es feia a mà. Algunes de les cases actuals ja existien al segle XIV, com per exemple, *torre blanca* (Torreblanca), *monte conilo* (Montconill) o *torre cabrera* (Jaumeandreu). El nom del poble s'escribia Falchs.

Tot el terme era del senyor Duc de Cardona i tots els seus pobladors eren vassalls del senyor. Podien disposar lliurement de les terres, però havien de pagar-li delmes, censos i molts altres drets. Aquest domini es va acabar ara fa uns dos-cents anys.

La pesta i la guerra civil catalana van despoblar el terme el segle XV, però després el país es va recuperar amb més força gràcies a l'emigració de gent del nord, que va ocupar els masos deshabitats i mig ensorrats.

A finals del XVIII les cases més fortes van patir la crisi i algunes d'elles van acabar en mans dels creditors. És el cas dels masos Bosch, Oller, Grau del Pubill, Torre Sagimona i Oliveres de Cantacorbs.

Fins al segle XIX Fals tenia ajuntament. Fou durant aquest segle que en una reorganització administrativa, el Govern va suprimir-lo i el poble es va ajuntar amb Fonollosa i Camps per formar un municipi únic.

La vinya es va anar expandint fins que es convertí en el conreu principal de les terres del terme. La població va augmentar, es van ampliar cases i se'n van fer de nova construcció. A partir de finals del segle XVIII, els amos del Tatger i Moncunill van vendre petits trossets als parcers, perquè poguessin construir-s'hi una caseta de pedra. Aquest és l'origen dels nuclis del Raval i de la Creu. Va arribar la fil·loxera i el poble es va quedar sense vinyes. Però va poder sobreviure la sotragada i aviat els pàmpols van tornar a verdejar als plans de Fals.

Les tensions socials que van provocar la Guerra Civil a Espanya també van ser presents en el nostre poble on, per sort, el conflicte no va tenir la virulència d'altres llocs. De tota manera, però, tres persones assassinades i l'església incendiada van ser algunes de les conseqüències més dramàtiques de la guerra. També hi va haver morts al front i represàlies cap als vençuts.

La destrucció per les flames de la totalitat de l'arxiu de la rectoria és un fet que dificulta molt la recerca de la història del poble. En els llibres sacramentals de les

parròquies s'hi troben els noms i la relació de parentiu de la gent, i en els manuals hi ha informació sobre l'activitat econòmica del lloc.

Va arribar la crisi del sector del vi i els ceps van ser arrencats per deixar pas als cereals. Les explotacions dels petits pagesos sense terra pròpia eren difícils de mantenir, i la majoria d'aquests es van integrar en una cooperativa. La transformació no va ser planera del tot i va generar alguns conflictes. Fa uns vint-i cinc anys, unes inquietuts que van calar fort en el jovent del poble van fer possible la creació de l'Associació Cultural i realitzacions tant importants com el Casal i l'organització del Pessebre. Tot això, però, és història contemporània i ja tindrem ocasió de parlar-ne en aquests Fulls...